

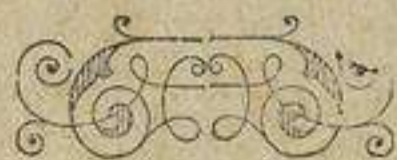
SM
C^a8
32

EPISODIOS
DE
SE GUERRA DE CUBA

RELACIÓ DE VARIUS CUMBATS

PER
JUSEPH RECHART Y MORA

Añy 1897

A. 187 A

MAHÓN
Imprenta de F. Fábregues.

46.0.20.8

RELACIO

DE VARIUS CUMBATS

1.^a

De '1 any 95 diré
de Cuba lu sutseit,
va duná el primé crit
el día tres de Jené
un fulanu estrangé
homu de gran esperit.

2.^a

A un ingenio destruit
Flor Cronwer va pronunciá
un discurs per alermá
gent que hevie reunit;
e sent de tots apleudit
¡Cuba libre! va cridá.

3.^a

Flor te forma de jegant,
es roig en perfecció,
discret y bon uredó
y respectable bestant,
sempre corre predicant
entre blancs y de culó.

4.^a

Alizabal y García
son dos amigs bandolés,
tenen caràcter exprés
y corren en cumpañoa,
usen tots se picardía
rubant en gran interés.

5.^a

En capa de seperatistes
van currént aquell pais
asesinant tot infeliz;
aquestes obras tan tristes
tan pesadas y tan vistes,
merechen castig presís.

6.^a

El general Calleja va
fent algún preperetiu,
y en es Guvern escriu
dient Cuba com está;
algunas partidas y a
de caràcter vengetiu.

7.^a

De se prensa van surtí
escrits de gran sentiment
sobre Cuba y se gent
que nerá allá a murí
causa se guerra tení
a un clima tan dulent.

PRIMÉ ENCUENTRU

8.^a

Dia 27 de Febré
Máximo Gómez tot cuntent
va surtí tan solament

per un gran amich que té,
pero va' trubá primé
un petit destecament.

9.^a

Ell en se seva partida
dins se manígua entrá
se forza leal va luchá
enterement decidida
expusant tots se vida
per se patrie defensá.

10

Un cafre molt descuidat
per dins es bosch va quedá,
nave fent lloch per pasá
en machete afilet,
un Cabu molt ben armat
per male sort el trubá.

11

Valor y gran energia
aquet Cabu demostrá,
event perdud una má
y se sanch que tenía,
dos suldats en cumpañoa
es cuntrari van matá.

12

Nòu morts insurrectus vits
en tot es foch van tení,
leals cinch en van muri
certèment y dos ferits;
pasen alguns ratus trits
no pudensè resistí.

SEGON ENCUENTRU

13

Forzas leals van surtí
en el camp expresament
a fe regunechement
y a mes de cunseguí
per Guillermón van tení
foch nutrit per cade vent.

14

Manuèl García nom
rey de lus camps bendulé
aquet a Guillermón té
y van fent mal a tutom,
tenen de tot ¡pero còm!
rubant a se jent de bé.

15

Fujint del foch mencionad
se van tarná reuní
per un robu cunseguí
a un tendé anumenad,
d' un tir de auturidad
el rey dels camps va muri.

16

Dels Maceos cumpañoad
Flor Cronwer ben tranquil va,
els leals van encuntra,
prest van tení foch armad:
un el-lot determinad
d' un tir a Flor va matá.

17

Per un cóncu defensá
tirá en serenidad
un tir molt ben insertad
aquell jegant va tumbá;
y el van du enterrá
a cafetal Felicidad.

18

Garrich valent general
el punt Negros titulad,
te un foch inesperad
en poca forza leal;
aquet Jefe molt furmal
prengué es camp ocupad.

19

Casè-cuartel de civils
defense d' un poblad
en cas de necesidad
de trubarsè intranquils,

tenen cinch hòmus sutils
guardias d' un cos sagrad.

20

Sargént, infant y mullé
y quatre guardias están
en aquet lucal tan gran
viven tots multísim bé,
tenen tot su meneste
y un bon servici fan.

21

Pachin en gran partida
en aquet punt ha arribad,
se seve gent ha pusad
prop d' es curté unida
y en vèu alte cride:
¡Cuba libre! ¡libertad!

22

Curante vuit pillus van
contra cinch hòmus hunrads,
qui estant acuertelads,
foch per ses finestres fan,
son valens, no desdirán,
primé murirán cremats.

23

Se señora d' es Sargent
dins es curté bé está,
un fí de 11 añys y a
qui tire y es valent
a pesar de qu' es innucent
s' arma be sap menetjá.

24

Foch y fum per cade vent
qui no deixe respirá
hasta priva de mirá;
aquí cridá es Sargent:
¡el meu infant innucent
no se veu; mort ja será!

25

Y es fí va cuntestá:
¡papá, per are som viu!

y sobre aquet mutiu
¡viva España! van cridá,
es curté va retruná
d' un crit tan decisiu.

26

Se esposa d' es Sargent
es machete sap jugá,
un cop cruel va pigá
a un cuntrari dulent,
el deixá enterement
sens forza per respirá.

27

Es cafres per hizaña
¡Cuba libre! cridaven,
es leals cuntestaven:
¡foch! y ¡viva España!
tirant en molte maña,
mols de tirs encertaven.

28

Dos morts y alguns ferits
d' es insurrectus y a,
ningún leal perillá,
tots tranquils y acherits;
entre foch, vivas y crits
es curté ubert quedá.

29

Per bone sort va arribá
un Tinent en vint suldats,
tots es cafres afenads
es punt van abanduná,
y ben tranquils van quedá
aquells valens tan hunrads.

CUMBAT DE JOVITO

30

En Jovito van tení
dia 13 gran cumbat
a un punt molt retirat,
y es temps de revují
filibustés van surtí
fent foch per cade custat.

31

Dos mil quatre cents malvads
vijilaven prop d' es riu,
per aquet mateix mutiu
van sorprendre afenads
cuatre cent y cinch suldots;
¡acte trist y pusitiu!

32

El señó Bosch es de plaña
com a militar, aquí
d' una bala va muri
cridant: ¡viva España!
Molts honors sí, se guaña
un Jefe qui mor així.

33

Mes de vuit horas durá
aquet terrible cumbat,
era tantisim pesad
y sens beura ni menjá;
mols Jefes van perillá
y tambè algún suldat.

34

Total de bajas leals
dotze morts trente nõu ferits
ben cuidats y recuits
y curats de tots es mals;
en aquet cas son iguals
es grosus y es petits.

35

En aquet foch van tení
es cuvars filibustés,
curante nou mors ó mes,
certament no u pug dí
perque no costum mentí
ni y teng cap interés.

36

En mitj de aquet cumbat
es suldots van demostrá,
valor y pit per venjá
se mort de aquell hunrat

señor Bosch apreciat
tant just y bõ com es pa.

37

Tenint ja tranquilidad
y órde per descansá,
es ranchu van prepará
en molte fecilidad;
después de avé manjat
¡viva España! van cridá.

ACCIÓ DE DOS RIUS

38

En acció de Dos Rius
es el Jefe principal,
es Curunell Sandoval
y corre en certs mutius;
es d' es somus mes actius
per seguí a nes rival.

39

Gómez, Maceo y Martí
Martí hòmu molt discret,
per un canteret de llet
á un vaquero va dí:
al acte tens que muñí,
demustrant está inquiet.

40

Ses tropas de Sandoval
a Chacón van capturá
un vaquero qui está
entre vaques sens fé mal;
en se llet te bon jurnal
y una bona vida fa.

41

Después de sè preguntat
de pratic el fan serví,
molt facilment li fan dí
purement la veritat:
tremulant, tot retgirat
per pò de ve de muri.

42

Chacón també va declararà
que li vían dat dub·blés
perque viures dugués:
Sandoval li va di cla
y do sí? vamos allá
que jo dug menjá expres.

43

Es Jefe cunsiderá
se jent está cansade,
se tropa repusade
el doble milló nerá;
a nes curneta fé tucá
¡altu! en gran tunade.

44

Un ranchu van prepará
es ranchés apresurats;
un Sargent, quince suldats
per aygu el riu van ná,
tal cosa no van ligrá
cause a se atrupellats.

45

Sens puderlè cunseguí
mutiu de se atrupellads
sentint per tots es custats
tirs y ses bales bruñí,
van evè de resistí
com a valens y hunrads.

46

Valente acció van tení,
com héroes van batallá,
gustosus van demostrá
que no temían murí;
mors y ferits un sin fi,
certement feya plurá.

47

D' un tir van matá Martí
Cabecilla principal,
es Curunell Sandoval
alegría va tení;

es cuntraris van sentí
una ferida murtal.

48

Máximo Gómez atrevit
sols per Martí defensá
tan va vulè peleá
que també quedá ferit,
y no del tot arrendit
se va pudè escapá.

49

Certement qu' es espantós
sentí es toc de curneta
per entrá a le beyuneta
y machete rigurós;
es un acte llestimós
fet a una part estreta.

50

Hora y mitja va durá
un acte ensegrentad,
once cops en veritad
a le carga van entrá,
pero después va calmá
van tení tranquilidad.

51

Después de ve enterrad
es cadáver de Martí
y tots es demás tení
e nes puestu destinad,
un ranchu ben arreglad
en gust van distribuí.

52

Dotce horas sens menjá
fent foch en gran valentía,
pit, valor y energía
España sempre tindrá,
per pudersè defensá
d' es cuntrari nit y dia.

53

¡Viva el señó Sandoval!
¡viva nostru pabelló!

¡viva se bona unió!
¡viva se forza leall
repetían tots igual
en gran animació.

54

Santocildes molt valent
Jefe nòble y leal,
es enterament mural
y hòmu de gran talent,
capáz per maná se jent
y fé foch a tot rival.

55

Anant de marche cert dia
a un Ajudant va dí:
equeste casa prop d' aquí
es se ténda Alegría,
se tropa descansaría
le puguesim cunseguí.

56

Pero no va pudè se
per está abandunade,
se gent multísim cansade
sens pudè rompre s' lè;
si un está mal aplé
es cunsòl una pussade.

57

Se culumne era ja
prop d' una publeció,
es Jefe superió
se Ajudant y enviá,
solament per demená
per se gent alleugeció.

58

Y antes de arribá
es valent Oficial,
en aquell pòble leal
s' nemig el va turá,
ses bales pasaven ja
com es fum d' un fumeral.

59

Eran cinc cens a cavall
y estaven acampads,
curriau molt afanads
tirant amunt y avall,
vulent tots cantá de gall
pero van ená errats.

60

Santocildes avanzaba
per se Ajudant defensá,
es cumbat va cumensá
en valor tutom tirave,
algun cuntrari tumbave
morts, ferits mols a niá.

61

Si Santocildes tingués
tropa de cavallería,
auría fet carnicería
de pillets filibustés,
en se culumne numés
a tret se gandulería.

62

Avent guñat es leals
aquet terrible cumbat,
tot aquell punt ha quedat
net de cafres infernals,
son causa de tots es mals
y se ruína de s' Estat.

MES ENCUENTRUS

63

Tinent-Curunell Molina
en vint homus va surtí,
directemente é perseguí
una pertida ruina;
gent de poca diciplina,
lladres qui mus fan petí.

64

E le une de se nit
per male sort van trubá

dotce homus rifle en má
tots cuntrarís de gran pit;
y rumpent un foch nutrit
¡Cuba libre! van cridá.

65

Molt fosca ere se nit,
pero es foch no parave;
en lloch de minvá pujave
currie un llam seguit,
y a mes algun ferit
qui per terre suspiraue.

66

Lus insurrectus petien
y prest van ebenduná,
varias coses van dichá
mentres ses bales gruñien;
tots fursadement currien
per pó de murí ellá.

67

Encuentru de mala sort,
espentós cause se nit,
un velent leal ferit
y un insurrectu mort;
un cavall multisil fort
també quedá estremurdit.

INCENDIUS

68

Els dos Maceos están
en mil docens filibustés
dient en gran interés
que el Cristu etequerán;
lu dit mol be cumplirán
mutiu que no saben més.

69

Equeste plaga de malvats
un tren va etrupellá
cent leals van defensá
totes ses etrucidats

fétes per equells ingrats
qui tots viven de rubá.

70

Un mort, tres ferits cuntats
tenen aquí lus rivals,
tembé nou ferits leals
Capitá y vint suldots;
homus valents y hunrats
e le guerre mol furmals.

71

Equets insurrectus vils
un gran trestorn van duná,
un vespre van etecá
el cuartel des civils,
mentres estaven trenquils
gran descarga va suná.

72

Els primés tirs y va ná
un Tinent en tres suldots,
y contre aquells malvats
van fe foch sense perá;
hasta que va terminá
van defensá com hunrats.

73

Mes de tres hores durá
equet foch precipitad
valor y serenidad
es leals van demustrá;
son dignes de apresíá
y valens en tot cumbat.

74

Un velént Capitá té
jent en defense tirant,
e casse d' un cumerciant
peguen foch perque cunvé;
y edemés el curté
dél civil tot va cremant.

75

Causave gran impresió
veure se sang qui currie,

peró mejor part surtie
d' el cos de le insurrecció;
per ells no y a cumpesió
meterlós es elegrie.

76

El carré epruximad
el cuartel de lus civils
per le sang de aquells vils
está molt ben edurnad,
que perech essé pintad
per pintó de bons estils.

77

Ses casses d' es poble están
mejor part ecliveliades
de tantas bales tirades
estone s' en recurdarán;
moltes llágrimes tirarán
ses persones mes hunrades.

78

Els cafres van meltratá
una señora de bé,
y e mes dins un festé
un el-luted van tirá;
y después van ocupá
se iglesie per curté.

MORT DE MACEO

79

'L aña 1896
de Septiembre dia 7,
pasá se Trocha prumèt
Maceo, perque es precís,
y per aquet cumprumís
se vida se cumprumèt.

80

Cregut qu' en ve pasat
una destroza farà,
pero no u lugrará,
nerá molt equivocat,

mutiu que ben aguardat
per tropa leal está.

81

Después de avè pasat
ben tranquil y molt cuntent,
va fé reuní se gent
y articles de cumbat,
cavalls, tot ben preparat
y segueix es seu intent.

82

Cirujeda Cumendant
mes valent qu' un llaó,
li va en persecució
per dins aquells punts rudant
no reposa un instant,
fent medits per gueferló.

83

Maceo gran general
en molte gent va pasá,
es ¿quién vive? li van dá
y no en va fé cabal;
se seva gent infernal
a tirs tots van cuntestá

84

Com a fieras van entrá
y fent foch rápidamente;
es nostru Jéfe valent
es leals fèe trutchá
per se patria defensá,
tenint un puñat de gent.

85

Trist y espantós cumbat
sustingut en Punta Brava,
se cavallería entrava
pigant per cade custat,
pero es valent suldat
en gran pit se defensava.

86

Tirant amunt y avall
feyen foch sense pará,

aquí van veure tumbá
dos ginetes d' es cavall
Maceo, vulent se gall
en se Ajudant perillá.

87

Es insurrectus aquí
Maceo mort van deixá,
es fí de Máximo está
junt a éll tal com murí;
gran lucura va tení
y se va suicidá.

88

A Maceo van trubá
un rewólver fet exprés
y prendes de interés:
un rellotje d' or y a,
un anell, y tot está
apuntat a serts papés.

89

A Gómez li van trubá
un escrit multísim fort
qui esplicave se mort
a sumpare net y cla,
dienlí: me vuy venjá
y de murí me cunort.

90

Vestían traje de dril
com s' estila per allá,
Cirujeda participá
a Weyler Jefe sutil,
es cumbat, y ben tranquil
y net de tot va quedá.

91

Es Guvern van enterá
que Maceo era mort,
murí dins un cumbat fort
y en s' arma en se má;
España se va alegrá
de se seva mala sort.

92

Es seu Ajudant va dí:
amort es meu general,
era un amig cural,
jo també teng de murí;
se paraula va cumplí
sin surrecte natural.

93

Nostra patria alegría
per tots es punts va tení
y dins Madrid van surtí
ses músicas aquet dia,
¡vivas! se gent repetía
sens pudèrse detení.

94

¡Mori se insurrecció!
¡mori es nostru rival!
¡viva s' Exèrsit leal!
¡viva nostru pabelló!
¡viva tot bon pructectó!
¡viva Wéyler General!

95

¡Viva se nostra gent!
¡viva es Guvern actual!
¡viva se unió leal!
¡mori tot cafre dulent!
¡viva la Reina Regent!
y ¡viva se sanch real!

TRISTE DESPEDIDA

96

Equeste guerre dunerá
a España gran turment,
se gaste dub-bles y jent
y bastant malement va
moltes mares ja hi a
qui ploren amargament.

97

Pares y mares plurant
per casses, plazes, carrés,

algun qui serque dub-bles
per librá el seu infant;
un altre qui va cercant
cumpredró per sinterés.

98

Es per tot en general
que passe tal malaveix,
cade mument un surteix
per pixurá nostru mal;
molts millons y persunal
se endurán lu que jo veix.

99

Ja tenen vapors llugats
per du á Cuba se gent,
munisions y armament
de tot están preparats,
cap ellá ben carregats
surten d' es cuntinent.

100

El dia que han de partí
es dia de sentiment,
ploren juns equell mument
el pare mare y fí;
haste plore un cas eixi
jermá, emich y parent.

101

Plore el suldad español
vista que e murí vá,
y mes que te que dichá
pares, jermans sens cunsol,
no te prou forse es sol
per tantes llágrimes secá.

102

Pero antes de parti
tenen esplendent diná,
dub-bles, purus per fumá
bons licors y bon ví;
s' en van cuntens e murí
per se patrie defensá.

103

Despues de ve ben dinat
van furmats per embarcá,
se música tuant vá
y tota se uficialidad
peisans una infinidad
familia de tots y a.

104

Un superió acumpañe
se tropa gustosament,
tots cridan cada mument
¡viva España! ¡viva España!
curones de flos guañe
cuant s' en va un Regiment.

105

Es moll está etepit
de gent, y tots suspirant,
¡adiós! ¡adiós! cade instant
repeteixen en gran pit,
plurant fort gran y petit
y algun avi jemegant.

106

Salpe es vapor y parteix
en pas no molt presurós
se gent en fins muquedós
fent señals se despedeix,
millons de llágrimas mereix
per fin se últim ¡adiós!

107

Es vapor perden de vista
y tote se jent s' en va,
un acta així fa plurá
se persona mes brumista,
una despedida trista
moltes llágrimas fa tirá.

108

Se guerra naturalment
es una carnicería,
y també se meleltía
en mate diariement;

esò done gran turment
a ses mares nit y dia.

109

Natural, els huspitals
están de gent atepits,
entre malals y ferits
de tota clase de mals;
des métjes mes principals
están curats y servits.

110

Un plore, saltre suspira,
un pren alta, saltre baixa,
es qui mor va dins se caixa,
aquell malalt bé s' el mira,
es qui va per bò respira
si li apretan se faixa.

111

De dins es sant huspital
surten alguns esgarrats,
en que estiguin ben curats
esò es vist, que no val
si té mes pude es mal
qu' es ductós apreciats.

112

Tote mare se destrose
si vé inútil es seu fí,
¡mesquinet! té que vení
ejudat d' una carrose,
baix de una pena grose
es pares poden murí.

113

Certement son penas grans
per tutóm en general

recurdá es trist huspital
a ont deixen nostrus infants
ses comes, brasus y mans
per se guerra infernal.

114

En se guerra va se sòrt
tan per Jefe com suldat;
un cau ferit, esguerrat,
un altre tómbé ben mort,
tant perilla es mes fort
com aquell qui es bulvat.

115

Españols, no y a tu tia,
no quede altre cunsòl
que vestí rigurós d'òl
pude vindrá un dia
de tení mes alegría
es qui es bon español.

116

En forza em de cridá
¡viva España! tots plegats,
¡viva es leals hunrats!
voltrus mares no plurá,
gran valor per aguantá
penas y cuntreriedats.

117

En tristó d' es nostru d'òl
termin se relació,
demanant en el Señor
per tantas penas, cunsòl
¡viva! tot bon español
defensór de se nació.

JUSEPH RECHART MORA.

